



(Cyber)pesten bij kinderen en jongeren

OP NAAR EEN STERKE SAMENWERKING

TUSSEN SCHOOL EN THUIS

GIE DEBOUTTE – DEBOUTTE.GIE@GMAIL.COM

Korte kennismaking



- Medeoprichter en voorzitter vzw Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten;
- Expertisecentrum Verbindend Onderwijs
- (KiVa-)trainer, coach, expert pesten, antipestbeleid, grensoverschrijdend gedrag hoger onderwijs
- Was actief als leraar, onderzoeker, trainer en netwerker

Wat komt aan bod?

- ▶ Pesten van dichterbij bekeken
- ▶ Noodzaak van antipestbeleid op elke school
- ▶ Belang van samenwerking tussen school en thuis
- ▶ Rol van ouders



Pesten van dichterbij
bekeken

Definitie

- ▶ Dan Olweus (1978)
 - ▶ Kwetsend gedrag
 - ▶ Steeds opnieuw
 - ▶ Zelfde slachtoffer
 - ▶ Intentioneel
 - ▶ Machtsonevenwicht

Nuancering

- ▶ Sociaal betekenisvol gedrag
 - ▶ Pesten gebeurt meestal in groepscontext (idem voor cyberpesten)
 - ▶ Centrale rol van 'pestend kind/jongere'
 - ▶ Status, invloed, macht, populariteit
 - ▶ Groepsdruk
 - ▶ Slachtoffer raakt geïsoleerd
 - ▶ Omstaanders hebben sleutelrol

Pesten – cyberpesten

- ▶ Cyberpesten = variant van pestgedrag
- ▶ Meestal verlengstuk van 'klassiek pesten'
- ▶ Aanlokkelijk
 - ▶ Lage drempel – hoge mate van beschikbaarheid (gsm's) – grove omgangstaal: 'normaal'
 - ▶ Vals gevoel van veiligheid bij cyberpester(s)
 - ▶ Uitvergroting machtsonevenwicht (24/7; anoniem; minder 'remming'; groter publiek – meer drama) & versterking positie binnen de groep

**Pestpreventie helpt ook cyberpesten
terugdringen**

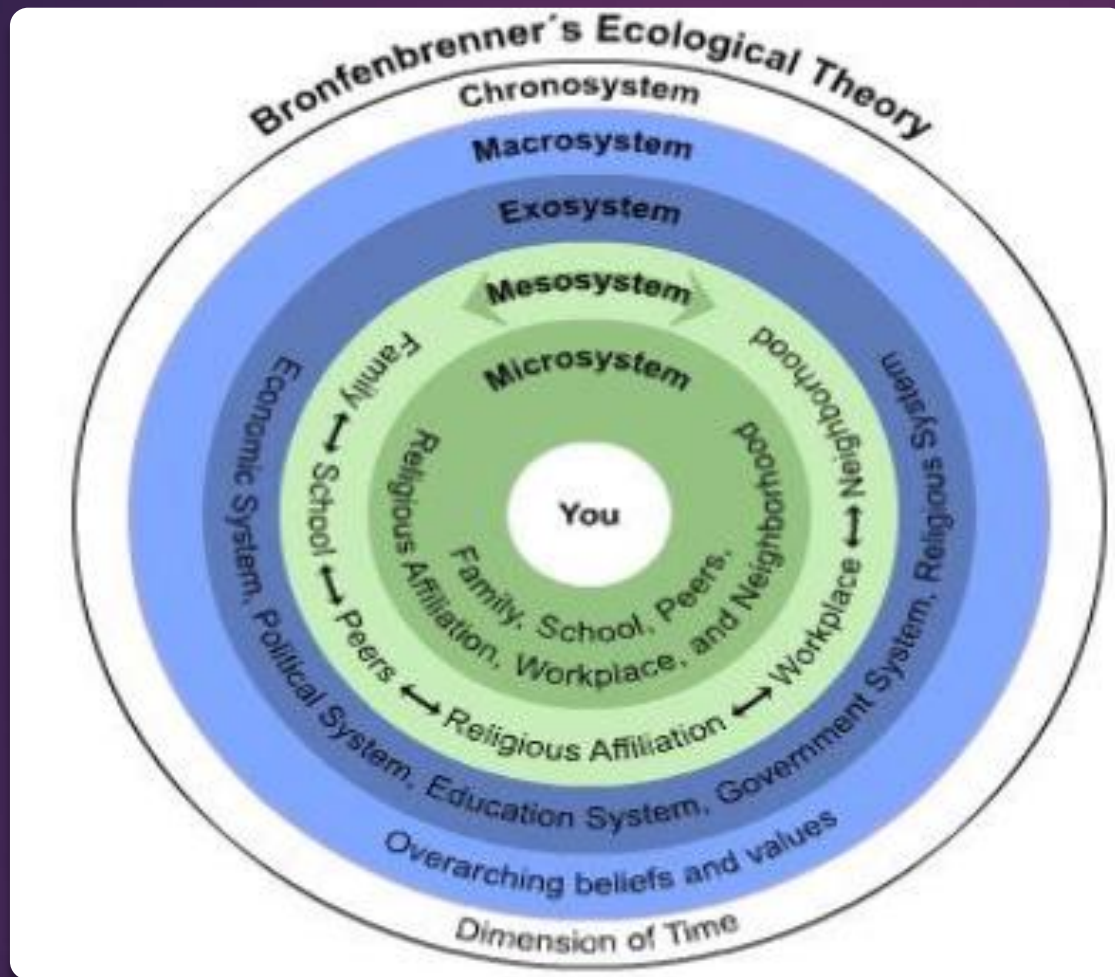
KiVa-scholen in Finland: cyberpesten - 50% !

Pesten en cyberpesten in cijfers (HBSC-onderzoek 2022)

- ▶ ‘Slachtofferschap’
 - ▶ **19,7% is slachtoffer** (11 → 18-jarigen) van traditioneel pesten
[29% van de 11-12-jarigen zegt slachtoffer te zijn van pesten]
 - ▶ **12,3% van cyberpesten** [belangrijke stijging t.o.v. 2018]
- ▶ ‘Daderschap’ pesten
 - ▶ **12%** (11 → 18-jarigen): ‘ik heb de laatste maanden iemand systematisch gepest’



Context
doet
ertoe



Bronfenbrenner

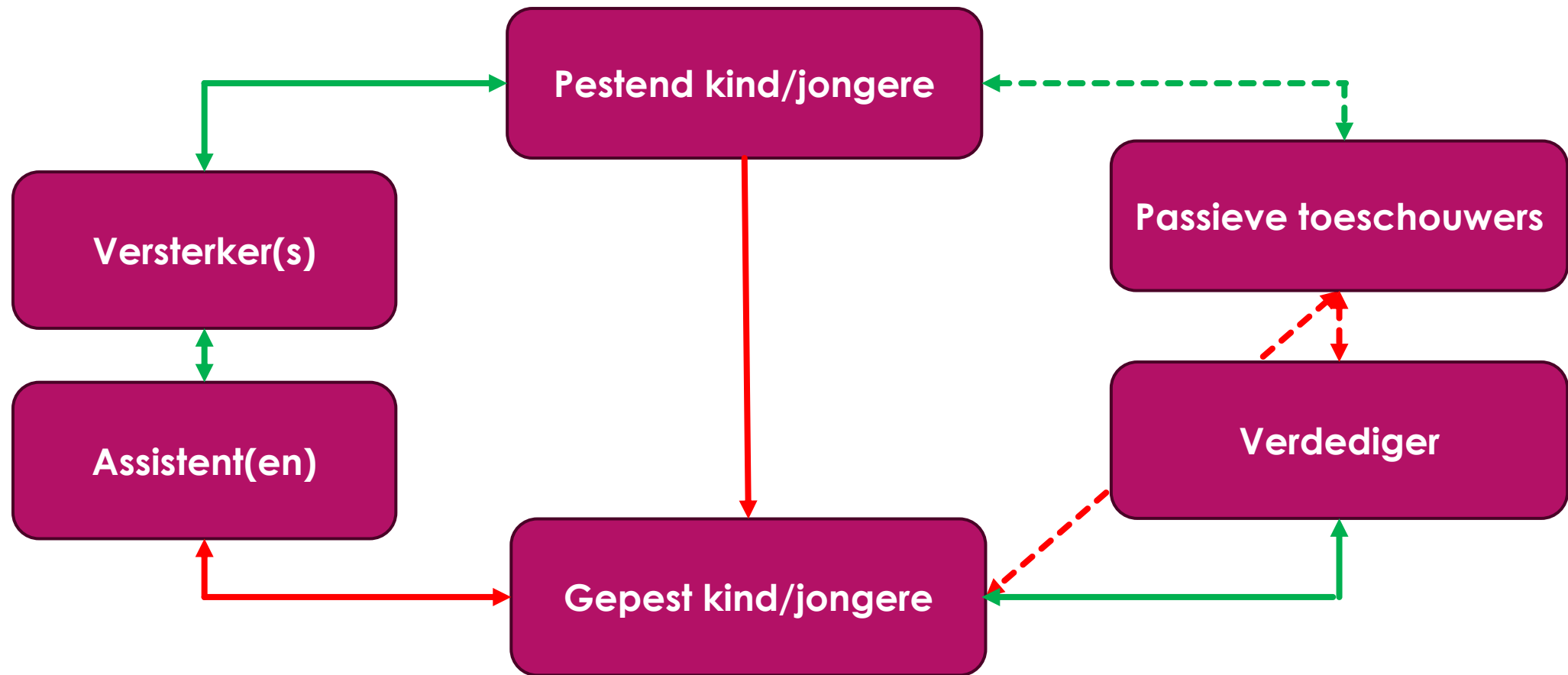
Samenhangende factoren

- ▶ **Beschermende factoren (op diverse niveaus)**
 - ▶ Vb. goede band ouder-kind; idem voor band met leeftijdsgenoten en met leerkrachten
 - ▶ Goed werkende school – steun en uitwisseling leraren - herstelgerichte schoolcultuur
 - ▶ School zet in op 'wat werkt'

Samenhangende factoren

- ▶ **Risicofactoren (op diverse niveaus)**
 - ▶ Doelloze schoolaanpak
 - ▶ Beleid op papier maar niet in praktijk
 - ▶ Te laat en te weinig communiceren (ouders vs. school)
- ▶ **→ inzetten op sleutelfactoren en sleutelprocessen**

Groep = sleutelfactor



Het belang van de groep

- ▶ Betere resultaten – hogere schoolmotivatie
- ▶ Betere relaties en hoger welbevinden
- ▶ Minder conflicten
- ▶ Minder leerlingen met angstige en/of depressieve signalen
- ▶ Minder drop-outs
- ▶ Meer leerkrachten in goeden doen
- ▶ Zorgsysteem school niet overbelast
- ▶ Tevreden ouders



Leerlingen maken het verschil

▶ **Leiders met positief voorbeeldgedrag**

- ▶ Hoog in aanzien
- ▶ Staan model en trekken anderen mee
- ▶ Helpen pesten voorkomen

▶ **Leiders met negatief voorbeeldgedrag**

- ▶ Hoog in aanzien
- ▶ Zetten de toon (als iedereen laat gebeuren) en trekken anderen mee
- ▶ Voeden conflicten en pestgedrag

**Ook voor
leerkrachten een
groot verschil!**



Noodzaak van een antipeestbeleid

Jongeren zelf zijn vragende partij

- ▶ **Scholierenkoepel** en **Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten** pleiten al vele jaren voor een gedurfter en meer krachtdadig beleid in elke school (cf. memoranda) want **'ernstig probleem'**!
- ▶ **Kinderrechten (IVRK) doen ertoe, of niet??!**
(Art. 2 (gelijke rechten), Art. 3 (belang kind voorop bij maatregelen die genomen worden); Art. 6 (recht op leven en ontwikkeling); Art. 12 (recht op eigen mening over zaken die kind aanbelangen); Art. 19 (bescherming tegen geweld); Art. 39 (overheid moet voorzien in adequate hulp voor slachtoffers van geweld))

Iedereen wint erbij!

- ▶ **Minder leerlingen die slachtoffer worden – minder schade** (leerprestaties en -kansen, fysieke en mentale gezondheid, zelfvertrouwen, relaties en relatiekeuze, toekomstkansen en geluk)
- ▶ **Minder leerlingen die blijven steken in ‘machtsmisbruik’, manipulatie en toxisch leiderschap**
- ▶ **Minder leerlingen met angst en depressieve signalen;** minder schooluitval; minder leerlingen met schoolfobie
- ▶ **‘Warmere’ scholen met betere relaties,** meer fun en meer zorg voor elkaar
- ▶ **Betere schoolresultaten** – meer tevreden leerkrachten en ouders

De Vlaamse lat mag hoger!

- ▶ Antipestbeleid is geen verplichting voor scholen
- ▶ Lerarenopleidingen geven het thema geen prioriteit
- ▶ Regelgeving bestaat voor werkvloer, hoger onderwijs, sportclubs en jeugdwerk maar niet voor scholen (maar is op zich onvoldoende)

En weten dat:

1 \$ investeren in pestpreventie → 14 à 15 \$ in return*



Preventiemodel J. Deklerck

VLOR bevestigt

ANTI•PEST•SLANG

We streven er naar dat iedereen zich goed voelt op school en roepen (cyber)pesten een **HALT** toe.
HOE doen we dat?

NAAR MEER WELBEVINDEN OP SCHOOL



- Streven naar welbevinden zit in het DNA van de school (pedagogisch project), zowel bij de leerlingen als bij het schoolteam.
- Het schoolteam is zich bewust van de groepsdynamieken en speelt daar positief op in.
- Alle teamleden tonen zich relatiebekwaam.
- De school gaat systematisch en gestructureerd na wat de impact is van haar beleid voor welbevinden.
- Een gevarieerd aanbod tijdens de speeltijd draagt bij tot het welbevinden.
- De school en de teamleden zorgen voor een beperkt aantal maar wel duidelijke afspraken die door iedereen gekend en gedragen zijn.

WARM EN VERBINDEND SCHOOLKLIMAAT



- We geloven en vertrouwen onvoorwaardelijk in elke leerling.
- Leerlingen, ouders, schoolteam, externe partners, ... kortom IEDEREEN denkt en werkt mee!
- Het schoolteam werkt SAMEN.
- Iedereen kan altijd bij iemand terecht.
- Ook als het 'spannend' wordt, blijven we inzetten op verbinding.
- De directeur blijft de spilfiguur om het belang van een warm en verbindend schoolklimaat te faciliteren.

PESTEN VOORKOMEN



- Een door iedereen gedragen visie met een definitie van (cyber)pesten vormt de basis voor het antipestbeleid.
- ALLE personeelsleden, leerlingen en ouders worden regelmatig geïnformeerd.
- De school communiceert haar aanpak helder. (Wat doet ze? Bij wie kan je terecht?)
- De school werkt er gedurende het hele schooljaar aan, doorheen ALLE leergebieden/vakken.
- De schoolaanpak verbindt consequenties aan wie zich niet aan de regels houdt maar is niet enkel bestraffend.
- Een groep binnen het schoolteam volgt deze werking systematisch op:
 - Ze krijgt daarbij de steun, tijd en ruimte van de schoolleiding.
 - Ze zoekt samenwerkingsverbanden met de rest van het schoolteam, leerlingen en ouders.

PESTEN SIGNALEREN



- Iedereen weet bij wie hij/zij veilig terecht kan om (cyber)pesten te melden.
- Het schoolteam herkent pestgedrag en is er alert voor, zowel in de klassen als tijdens de pauzes.
- De school noteert (registreert) elk pestincident om beter te kunnen opvolgen.
- Het schoolteam heeft ook aandacht voor de bredere kijk op (cyber)pesten, zoals tussen leraar en leerling of binnen het schoolteam.

PESTEN AANPAKKEN



- De school trekt de kaart van de herstelgerichte en verbindende aanpak.
- De school heeft doeltreffende methodieken om (cyber)pesten aan te pakken en past ze toe.
- De aanpak (en methodieken) sluit aan bij het pedagogisch project en de doelgroep van de school.
- De school werkt samen met: CLB, ouders, externe partners, ...

EN VERDER ... ?

- De school biedt zelf of via partners ondersteuning aan voor leerlingen die kampen met een gebrek aan sociaal-emotionele vaardigheden.
- De school beschikt over een netwerk en heeft een overzicht van personen en diensten waar iedereen terecht kan.
- Vorming en training van personeel is de motor van een goed antipestbeleid.



School-brede aanpak

Interventie- of actieniveau	Doelgerichtheid maatregelen
Niveau 4	Incident- en probleemaanpak
Niveau 3	Specifieke of gerichte pestpreventie-initiatieven: ontraden – voorkomen – inzicht en deskundigheid vergroten
Niveau 2	Algemene preventiemaatregelen: competentieversterking (team, leerlingen, ouders)
Niveau 1	Inspanningen ten gunste van het leefklimaat, relaties en de schoolcultuur
Context school	Oog voor omgeving van de school en van de leerlingen – benutten van kansen en mogelijkheden – partners

School-breed werken is zinvol

- ▶ → Reductie pesten en cyberpesten: 20% (gemiddeld) → 50%
- ▶ Succesbepalende factoren
 - ▶ Nog vele onbekenden
 - ▶ Wel geweten:
 - ▶ Belang 'school-DNA' → antipestbeleid
 - ▶ Motivatie en gedragenheid (directie, team, leerlingen, ouders)
 - ▶ Combinatie preventie & probleemaanpak
 - ▶ Deskundigheid leerkrachten + vertrouwen in eigen kunnen
 - ▶ Duidelijke grenzen – voorspelbaarheid op vlak van aanpak





Samenwerken loont!

OOK ALS HET ER OP AAN KOMT OM PESTEN TE STOPPEN!

Ideale driehoeksrelatie



Welk voordeel?

- ▶ **Erkenning rol ouders** (primaire opvoeders) vergroot samenwerkingskansen
 - ▶ **Recht op informatie** (jongere en ouders) gerespecteerd
 - ▶ **1/5 van pestslachtoffers zwijgt → uitwisselen info is verrijking**
 - ▶ Functioneren leerling/jongere thuis en op school is niet noodzakelijk identiek
 - ▶ Na interventie door school (of ouders): checken of de aanpak een verschil maakt
- **Sneller en gepaster reageren/bijsturen**

Welk voordeel?

- ▶ **Ook pestende jongeren hebben nood aan betrokken opvoeders** (>< verwerpen, isoleren, schorsen, ...)
 - ▶ Samen grenzen bewaken
 - ▶ In verbinding blijven
- ▶ **Schoolproject veronderstelt steun en samenwerking tussen school en thuis** (gedeeld engagement – formeel bevestigd)

Daarom

- ✓ **Ouders van meet af aan goed informeren**
 - ✓ Alle contactmomenten benutten (inschrijving, ouderavonden, ...)
 - ✓ Website school
 - ✓ 'Smartschool'
- ✓ **Procedures en meldpunten vooraf in beeld brengen**
- ✓ **Verduidelijken verwachtingen en vaste afspraken/regels**
- ✓ **Inspraak mogelijk maken (formeel en informeel)**
- ✓ **Ouders, leerlingen en leerkrachten betrekken bij systematische evaluatie**



Wat kan je als ouder betekenen?

PREVENTIEF EN ALS HET FOUT IS GELOPEN?

Preventieversterkende rol ouders

- ▶ Wees je bewust van je **voorbeeldfunctie**: waar sta je voor?
- ▶ Zet in op de **band met je kind(eren)** – deel tijd en aandacht met hen
 - ▶ Samen eten
 - ▶ Samen klussen
 - ▶ Samen ontspannen
- ▶ Heb oog voor signalen



Preventieversterkende rol ouders

- ▶ Geef je kind **verantwoordelijkheid** (op maat)
- ▶ **Waardeer en bevestig** je kind(eren) in hun pro-sociaal gedrag
- ▶ **Markeer onheus en respectvol handelen**
- ▶ **Stimuleer probleemoplossend handelen**
- ▶ Zet in op **relaties (kind) buiten de school**



Probleemoplossende rol

▶ Als je kind wordt gepest

- ▶ Volg **signalen** goed op
- ▶ Ga in gesprek met je kind (F2F) - **LUISTER !!!**
- ▶ **Beschuldig niet**; vermijd tips (in eerste instantie); **ontschuld** je kind
- ▶ **Waardeer** de moed van **je kind** om te praten
- ▶ **Zeg je volle steun toe** ('we gaan er alles aan doen om...')
- ▶ **Vermijd te emotionele reacties** van jouw kant

Probleemoplossende rol als je kind wordt gepest

▶ Als je kind wordt gepest

- ▶ ...
- ▶ Verken **welke info je kind wil delen** met de school?
- ▶ **Wie spreken jullie aan?** Kies je voor het digitaal meldpunt of praat je liever met iemand?
- ▶ **Ga (samen) in gesprek met de school:** benadruk wat je kind zeker/niet wil
- ▶ Maak **vervolgafspraken** (met je kind en met de school)
- ▶ **Zoek desnoods hulp** of steun voor jezelf/je kind

Als je kind getuige is van pesterijen

- ▶ **Quasi idem** als bij het gepeste kind/de gepeste jongere
- ▶ **Prijs je kind**
- ▶ Heb oog voor **veiligstelling** en **ondersteuning**
- ▶ **Respecteer ook nu de grenzen van je kind** (tenzij er dwingende redenen zijn om dat niet te doen)
- ▶ **Ga met de school in gesprek**
- ▶ **Volg op.** Blijf in gesprek met je kind.

Als je kind pest/heeft (mee)gepest

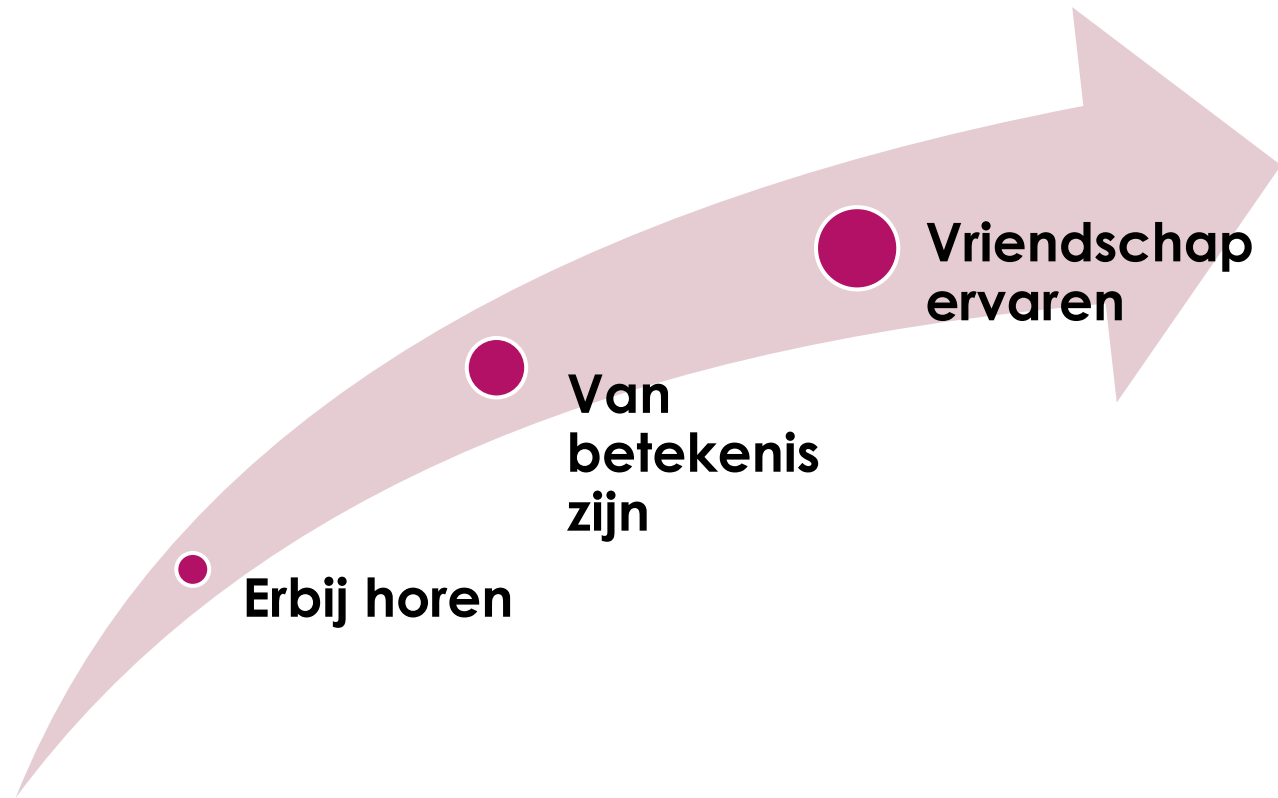
- ▶ Kies een **passend gespreksmoment** ; verwijs naar de melding vanwege de school
- ▶ **Stel je open op en LUISTER naar je kind:** *'Ik wil van jou horen wat er zich afspeelt en op welke manier je bij dit alles betrokken bent.'*
- ▶ **Sta op je strepen (en op die van de school):** *'Als er sprake is van pesten, dan kan ik dat niet accepteren. Je kan iemand minder mogen maar dat is geen vrijbrief om een ander diep te kwetsen.'*
- ▶ **Verduidelijk** waarom pesten nooit (!) toelaatbaar is.

Als je kind pest/heeft (mee)gepest

- ▶ **Sta er op dat je kind zijn/haar verantwoordelijkheid opneemt** (in lijn met de herstelgerichte aanpak van de school): excuses aanbieden + herstelgebaar stellen gericht op veiligstelling en herwinnen van vertrouwen in elkaar.
- ▶ **Werk samen met de school.**
- ▶ **Maak vervolgspraken** met je kind en met de school.

Afrondend

Wat elk kind nodig heeft



Maatstaf voor gepast handelen

Wat heeft jouw kind/leerling nodig?

- ▶ **Veiligheid**
- ▶ **Vertrouwen**
- ▶ **Verbondenheid**



**Zichzelf kunnen zijn
Acceptatie**

Dank voor jullie
aandacht!

Meer info nodig?

Zie

www.allesoverpesten.be

www.veiligonline.be

www.medianest.be

www.kinderrechten.be